

Finanskrisen – en katalysator för ideologisk förändring?

-En studie av förändring i EU:s ideologiska perspektiv på hur kapitalism bör bedrivas i samband med finanskrisen 2007–2008

Brikenda Xhemajli

Niklas Willén

Abstract

EU som institution har präglats av beskrivningar av att vara ett neo-liberalt projekt. Tidigare forskning anlägger att det däremot råder premisser för en ideologisk förändring. Genom konstaterande av samverkan mellan det ekonomiska systemets utfall och dess konstruktion är det möjligt att hypotetisera att finanskrisen som drabbade Europa 2007–2008 kan ha haft en inverkan på den ekonomiska politiken.

Vi genomför i denna studie en idéanalys av Single European Act som fulländade den inre marknaden, och a European Economic Recovery Plan som lade grunden till den ekonomiska politik som skulle återuppbygga den europeiska ekonomin efter finanskrisen. Således fastställer vi utfallet av denna potentiella förändring genom en jämförande analys.

Med bakgrund i neo-liberalism, ekonomisk patriotism och neo-marxism når vi i denna studie slutsatsen att det inte skett en större förändring i EU:s syn på hur kapitalism bör bedrivas. Det råder ett något större fokus på globalisering och utökat ekonomiskt samarbete i European Economic Recovery Plan, vilket tyder på en liten rörelse mot en neo-liberal ideologisk idégrund. Utöver detta är dock den ideologiska ställningen relativt konstant.

Nyckelord: Europeiska Unionen, Ideologi, Finanskris, Kapitalism, Policy

Antal ord: 9829

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
Förkortningar	4
1 Inledning	5
1.1 Disposition	5
1.2 Forskningsöversikt	6
1.3 Syfte och frågeställning	8
2 Teori	8
2.1 Neo-liberalism	9
2.2 Ekonomisk Patriotism	10
2.3 Neo-marxism	11
3 Metod och materialinsamling	12
3.1 Analysschema	14
3.2 Validitet och Reliabilitet	15
3.3 Val av analytiskt ramverk	16
3.4 Val av Material och avgränsning	17
3.5 Operationaliseringar	18
3.5.1 Frihet	18
3.5.2 Globalisering	19
3.5.3 Intervention i ekonomisk system	19
3.5.4 Ekonomisk jämlikhet	19
3.5.5 Nationell inklusion/utomnationell exklusion	20
4 Analys	20
4.1 Single European Act	20
4.1.1 Single European Act – Vilka värden ska driva det ekonomiska systemet?	21
4.1.2 Single European Act – I vilken mån bör staten intervensera i ett ekonomiskt system?	23
4.1.3 Single European Act – Vem ska utformningen av det ekonomiska systemet gynna?	24
4.2 EU:s reaktion på finanskrisen 2007–2008	26
4.2.1 European Economic Recovery Plan – Vilka värden ska driva det ekonomiska systemet?	27
4.2.2 European Economic Recovery Plan – I vilken mån bör staten intervensera i ett ekonomiskt system?	28

4.2.3 European Economic Recovery Plan – Vem ska utformningen av det ekonomiska systemet gynna?	30
5 Sammanfattning – Vilka idéer genomsyrar materialet?	33
5.1 Single European Act	33
5.2 European Economic Recovery Plan	34
6 Jämförande analys	36
7 Slutsats och framtida forskning	39
8 Referenser	41

Förkortningar

Följande förkortningar kommer att användas i denna uppsats.

Europeiska Unionen – EU

Single European Act – SEA

A European Economic Recovery Plan – EERP

1 Inledning

Beskrivningen av EU som ett neo-liberalt projekt har präglat synen på EU som aktör i det ekonomiska systemet (ex. Bohle, 2006; Hansen, 2010). Ratificeringen av Single European Act 1987 och konstruktionen av Europas inre marknad ansågs genomsyras av idéer av frihet och obunden kapitalism (Europeiska Unionen, 2018.). Dock är EU:s förhållningssätt till det ekonomiska- och finansiella systemet möjligen inte så självklart som vid första anblick tycks vara, och idéerna som föreligger EU:s ekonomiska beslutsfattande tämligen ospecificerade.

Single European Act, som åsyftade slutföra den inre marknaden, består inte enbart i uppmaningar till raserande av handelshinder och stärkande av ekonomisk frihet. Idéer om att säkerställa värden utöver dessa präglar EU:s lagstiftning, och den europeiska kapitalismen har inte uppmanats att skötas oreglerat (EU, 1987.). Möjligheten att beskriva EU:s syn på hur kapitalismen bör bedrivas har tagit nya former med anläggandet av nya ekonomiskt patriotiska perspektiv (ex. Clift – Woll, 2012.; Grant, 2012.). Detta kan möjligen indikera att EU:s ideologiska ställning inte alltid varit neo-liberal, eller möjligen att det skett en brytpunkt.

Denna brytpunkt kan hypotetiseras ha varit finanskrisen 2007–2008. Krisen medförde ett utmanande av tidigare värderingar och synsätt på hur kapitalism bör bedrivas. Frågan som då kan ställas är ifall EU, i ljuset av denna kris, valt att revidera sin tidigare ideologiska ställning gentemot hur kapitalism bör bedrivas.

1.1 Disposition

Uppsatsens upplägg ser ut som följer: först kommer en forskningsöversikt att presenteras, utjord av olika perspektiv på EU och dess relation till det ekonomiska systemet. Därefter kommer problemformuleringen, samt uppsatsens syfte och frågeställning att lyftas fram. I kapitel 2 kommer den ideologiska grunden till

uppsatsens analys att presenteras under rubrikerna: neo-liberalism, ekonomisk patriotism, och neo-marxism. Därefter kommer uppsatsens metodologiska tillvägagångssätt att presenteras i samband med materialinsamlingen i kapitel 3.

I kapitel 4 påbörjas en separat analys av materialen, först kommer Single European Act att behandlas, därefter a European Economic Recovery Plan. I kapitel 5 följer en sammanfattning av de idéer som genomsyrat materialen, och i kapitel 6 kommer det att utföras en jämförande analys av de fastställda idéerna i materialen. Därefter kommer i kapitel 7 slutsatsen att presenteras, och slutligen kommer det ges en uppmaning till framtida forskning.

1.2 Forskningsöversikt

Nedan följer en översikt av hur tidigare forskare valt att undersöka och analysera förhållandet mellan EU och det ekonomiska systemet.

Daniel Mügge anlägger i sin forskning den komplexitet EU:s finansiella regleringar medfört. Han konstaterar att framförallt “single market”-projektet 1993 – en serie regleringar för att främja internationell handel och gränsöverskridande överenskommelser inom EU som lade grunden till viljan att förstå interaktionen mellan det finansiella systemet och det politiska förhållningssättet. Detta fenomen beskrivs som en inbäddad politisk ekonomi, och är något som han anser bör studeras mer. Han argumenterar dessutom för att frågan blivit allt mer relevant då resultatet av det finansiella systemet börjat reglera konstruktionen av det ekonomiska systemet (Mügge, 2013.).

Det finansiella systemets påverkan på politiken diskuteras utöver detta av Immanuel Wallerstein. Wallerstein hypotetiserar att finanskriser och ekonomiska cykler dikterar expansion och kontraktion av kulturell globalisering. Wallersteins teori skulle alltså påstå att den ekonomiska kollaps som följde finanskrisen, skulle lett till en kontraktion

av systemet, och ett segrande av nya värderingar och policy (Wallerstein, 2006. s. 30–32).

Michael P. Smith diskuterar vidare hur företags inneboende motvilja att låta regleringar passera utan kamp leder till skiljande tillvägagångssätt för EU. Han skriver att dessa regleringar i många fall träder i kraft med en tilltro till uttrycka policy-mål snarare än finansiellt välmående för företag (Smith, 2010). Det framstår alltså som att EU inte befattar sig med en löst hållen ekonomisk politik, utan låter andra idéer återfinnas i sin ekonomisk policy.

En antydning till vilka dessa värden kan vara klagörs av Wyn Grant (2012), som diskuterar hur EU:s ekonomiska integrering tidigare setts som ett liberalt projekt, uteslutande ekonomisk nationalism. Däremot hävdar Grant att EU:s agrikulturella ekonomiska politik förändrat synsättet på europeisk integrering. Delegeringen av nationella ambitioner till supranationell nivå, kan visa på uttryck av ekonomisk patriotism i EU:s politik. Grant belyser hur det tidigare setts som långsökt att beskriva EU:s ideologiska grund som nationalistisk, men att det finns belägg för detta vid skärskådning av den politik som faktiskt genomförs (Grant, 2012).

Med bakgrund i denna forskningsöversikt finner vi vår problemformulering. Mügge konstaterar att resultatet av det finansiella systemet utgör en återkoppling och påverkar formationen av EU:s ekonomiska politik. Detta konstaterande vill vi bygga vidare på, och studera hur utfallet i det finansiella systemet påverkar ideologin EU utgår ifrån. Wallerstein hypotetiserar utöver detta att efterföljande ekonomisk expansion kommer systemet nå en kontraktionsfas, och policyn efterfölja denna kontraktion. Det råder alltså en syn på att en förändring är mycket möjlig då utfallet av det ekonomiska systemet dikterar dess konstruktion.

Vilken form denna förändring kommer ta sig kan möjligen belysas av Grant. Det verkar råda en möjlighet att beskriva den ekonomiska ideologi EU befattar sig med som något

annat än neo-liberal. Ekonomisk patriotism verkar till synes fördjupa studiet av EU:s potentiella idégrund. Smiths diskussion av EU:s policy verkar vidare stärka synen på att EU möjligen inte är fullständigt neo-liberala. Var EU då egentligen hämtar sina idéer från, och hur dessa idéer påverkas av det ekonomiska systemets utfall är därmed av relevans att studera.

1.3 Syfte och frågeställning

Utifrån tidigare forskning finns det alltså anledning att tro att EU:s normativa synsätt på hur kapitalism bör bedrivas genomlevt en förändring. Detta baseras på teorier och hypotetiserade om hur det finansiella systemet och politiken EU bedriver är sammanlänkade. Vi har därmed formulerat vårt forskningsproblem utifrån inomvetenskaplig relevans och ämnar att reda ut vilka idéer EU utgått vid tidpunkten av Single European Act, och European Economic Recovery Plan, för att sedan klargöra potentiella skillnader. Detta gör vi i syfte att fastställa huruvida finanskrisen hade någon påverkan på vilka idéer EU låter genomsyra sitt förhållningssätt gentemot hur kapitalism bör bedrivas.

Frågan vi författare ställer oss är: *har det skett en ideologisk förändring i EU:s förhållningssätt gentemot hur kapitalism bör bedrivas från antagandet av Single European Act till formuleringen av a European Economic Recovery Plan?*

2 Teori

Detta kapitel ämnar att presentera de ideologier som sedan kommer att utgöra de idealtyper som används i analysen, se kapitel 3.1. Ideologierna i sig är inte konkret utformade för att enbart diskutera normativa ställningstaganden till hur kapitalism bör bedrivas, utan speglar övergripande världssyner. Skildringarna nedan är utformade för att diskutera hur dessa ideologier huvudsakligen betraktar det ekonomiska systemet. Deras begreppsapparat kommer sedan att operationaliseras vidare i kapitel 3.5 för att göras mätbara.

2.1 Neo-liberalism

Neo-liberalismen har, som Dag Einar Thorsen och Amund Lie konstaterar, problematiserats i forskning genom avsaknad av tydlig idégrund. Fundamenten i vad som är en neo-liberal ideologi ser få konkretiseringar. Thorsen och Lie ämnar reda ut kontrasterna mellan liberalistiska tankar, och neo-liberala idéer (Thorsen – Lie, 2006. s. 2–3).

Neo-liberalismen är konceptuellt en ideologi som trevar på en hög abstraktionsnivå, med utopiska skildringar av ett idealsamhälle. Den utgår från värden om frihet och individualism, likt liberalismen, men ställer inte krav på demokratiskt beslutsfattande. Staten betraktas i denna ideologi som en nödvändig aktör med enbart ett övergripande uppdrag – att säkerställa och skydda äganderätt och garantera frihet. Utöver detta betraktas staten inte som kompetent att beslutfatta gällande marknadsmekanismer, utan enbart marknaden ses kunna etablera rättvisa förhållanden. Synen på statens kompetens är således att inneha ett monopol på legitimt våld, i syfte att kunna säkerställa och etablera ramarna för att individer och företag ska kunna agera fritt från inblandning av antagonistiska aktörer (Thorsen – Lie, 2006. s. 14).

Neo-liberalismen kan alltså enbart råda inom ramar fastställda och skyddad av våldsmonopol. Värden som skall skyddas är individualism, frihet, och kapaciteten att obehindrat fatta beslut gällande individuell förkovring. Rättvisa i detta avseende, kan alltså enbart bedömas vara utfallet av individuellt beslutsfattande, där statlig appropriering och redistribution av resurser kan ses balansera maktställningen till de människor som inkompetent opererat under samma förutsättningar som andra. Det finns alltså ingen hänsyn till de individer som inte ser efter sig själva. Neo-liberalismen utgår därmed i grunden från förkastande av statligt garanterad välfärd och befattar sig enbart med ett synsätt på att samhället ska utformas av fria marknadskrafter (Thorsen – Lie, 2006. s. 14–15).

Utöver detta diskuterar Tore Fougner länken mellan neo-liberal ideologi och synsättet på globalisering. Globalisering är en medfödd konsekvens av en neo-liberal politik. När statlig intervention i marknaden minskar, och hinder försvinner, kan konkurrenskraft driva det ekonomiska systemet, och i processen förleja statsfunktionen. Detta sker genom ökad ekonomisk interdependens, globalt socialt, kulturellt och ekonomiskt utbyte. På så sätt betraktas globalisering som en konsekvens, och som ett mål för den neo-liberala ideologin (Fougner, 2006. s. 174–175).

2.2 Ekonomisk Patriotism

Studier av EU:s ekonomiska politik har enligt Ben Clift och Cornelia Woll dominerats av hänvisningar till liberala grundvärderingar. Detta har skett på grund av en brist på ett ramverk för att kunna projektera nationalistiska värderingar på en supranationell nivå. Däremot utgör ekonomisk patriotism en ideologi som möjliggör denna beskrivning av EU. Genom ett bibehållande av fokus på nationella medborgare, men ett åsidosättande av kravet på nationalstat, möjliggörs en beskrivning av ekonomisk patriotism i supranationella institutioners policy (Clift – Woll, 2012. s. 318).

Utgångspunkten i den ekonomiska patriotismen är ett rangordnade av världen där individuell frihet och framgång underordnas konceptet om nationell framgång. Detta kan ske antingen genom liberalisering av ekonomisk politik, eller en protektionism – skyddande av inhemsk produktion genom minskande av import. Clift och Woll konstaterar hur denna typ av policy föder en intrinsikal diskriminering gentemot utomstående aktörer, och menar alltså att detta är det främst karaktäristiska för den ekonomiska patriotismen. Visserligen kan diskrimineringen anta flera former, och behöver inte nödvändigtvis bestå i uttalade policys. Implicit diskriminering på supranationell nivå, anser Clift och Woll, skulle kunna vara ett stärkande av inhemska ekonomiska aktörer, inte nödvändigtvis genom uttalade hinder för utomstående aktörer (Clift – Woll, 2012 s.314–318.).

Synsättet förefaller vara i den ekonomiskt patriotiska ideologin vara ett beskyddande av det folk som faller inom de territoriella gränser regimen innehar. Det ses som väsentligt att koordinera politiken för att på bästa sätt gynna nationen (Clift – Woll, 2012. s. 308).

Statens roll i en ekonomiskt patriotisk ideologi kan utifrån detta anta flera former. De kan antingen intervensera för att säkerställa framgång och reglera marknadskrafter för att gynna inhemska aktörer eller uttalat etablera hinder och barriär i syfte att försämra kapaciteten för distribution av inflytande till utomstående aktörer. Oavsett vilken form policyn antar återfinns kravet på en statlig intervention för att säkerställa nationell lönsamhet (Clift – Woll, 2012. s. 317).

2.3 Neo-marxism

Neo-marxism betraktar i Ronen Palans skildring det globala systemet, inte som neutral plattform, utan som ett uttryck för maktförhållanden mellan internationella aktörer. Centralt är alltså studerandet av hur kapitalism ger uttryck för maktförhållanden mellan individer, stater och inom system. Ideologin kritiserar i grunden teoribildningar som särskiljer vertikala och horisontella studier av ekonomi – det går enligt neo-marxism inte att särskilja politisk makt, ekonomi, och sociala förhållanden. Det råder därmed ett fokus på hur sociala och ekonomiska missförhållanden och ojämlikheter uppstår som en konsekvens av politiskt beslutsfattande (Palan, 2000. s. 15–16; Nitzan – Shimshon, 2000. s. 67).

Staten betraktas, i kontrast till klassisk marxistisk ideologi, inte nödvändigtvis som ett kärl för att förmedla uttryck av den kapitalistiska eliten, utan unnar i det avseende staten en grad av självständighet i det kapitalistiska systemet. Staten är alltså förmögen att fatta beslut bortom viljan av eliten, framförallt för att bevara sin maktställning. Neo-marxistisk ideologi förespråkar därmed nödvändigtvis inte ett totalt förkastande av staten, utan beaktar statliga aktioner för att främja social sammanhållning och välfärd,

och ser dem inte enbart som en reproduktion av förtryckande strukturer (Solo, 1978. s. 840–841).

Vidare återfinns flera synsätt på utnyttjande i neo-marxistisk ideologi. Världssystemteorin, som myntades av Immanuel Wallerstein, understryker problematiken i att undanhålla förutsättningar för jämlik ekonomisk utveckling stater emellan. En ojämn ekonomisk utveckling anses främja spridandet av imperialistisk kapitalism och understryker en förskjutning av inhemsk ekonomisk ojämlikhet till periferiländer (Wallerstein, 2006. s. 23–41).

Utöver detta återfinns ett synsätt på att de fundamentala problemen i en oreglerad kapitalism består i ett bristande av att tillgodose sociala rättigheter för arbetarklassen. Konkurrens anses mörka substrukturer av utnyttjande av arbetskraft, vilket oreglerat kommer att fortlöpa (Palan, 2000. s. 12. ;Wallerstein, 2006. s. 24–26).

Generellt ses det kapitalistiska systemet inom neo-marxistisk ideologi som ett förslavande, där människor kedjas till ett upprepande av ändlös ackumulation av kapital. Globalisering, i detta sammanhang, betraktas som ett vidmakthållande av detta förtryck, förutsatt spridning av kapitalism (Wallerstein, 2006. s. 24).

3 Metod och materialinsamling

I detta kapitel kommer vi att redogöra för de metodologiska tillvägagångssätt som vi använder oss av i denna studie. Metoden denna uppsats vilar på är en textanalytisk idealtypsanalys av komparativ karaktär. Vi kommer således att utföra en komparativ fallstudie med två nedslag. Det första 1987 i formandet av Single European Act, vilket banade vägen för EU:s inre marknad och därefter 2008 då European Economic Recovery Plan formulerades, i vilken beslut för att återuppbygga den europeiska ekonomin fattades. Valet av metod bottnar i uppsatsens ambition att fastställa potentiell idémässig förändring i EU:s synsätt på hur kapitalism bör bedrivas. Uppsatsen är

därmed av beskrivande natur och kommer inte att förklara orsakerna bakom potentiella idemässiga förändringar (Bergström – Boréus, 2015. s. 145–146; Esaiasson et al., 2017. s. 109–110).

Uppsatsen utgår från tre idealtyper som redogörs för i kapitel 2: neo-liberalism, ekonomisk patriotism och neo-marxism. Syftet med en idealtypsanalys är att kunna fastslå ideologisk- och idemässig tillhörighet i materialet. Utifrån ideologier konstrueras idealtyper. Begreppet ideologi och idé är väsentliga att definiera för att sätta ramarna för vad en idealtypsanalys är. Idé kommer i denna uppsats att definieras som en tankekonstruktion av något, och ideologi en samling av dessa tankekonstruktioner. Dessa idealtyper ska utgöra material-relevanta analysverktyg för att kunna återfinna och placera ideer i olika kategorier. Idealtyperna är renodlingar och artificiella abstraktioner av ideologierna, vilka återfinns i kapitel 3.1 nedan. Dessa ska därmed utgöra ett mätbart uttryck för ideologiernas synsätt på hur kapitalism bör bedrivas (Bergström – Boréus, 2015. s. 140, 141, 150, 151.).

3.1 Analysschema

	Neo-liberalism	Ekonomisk Patriotism	Neo-Marxism
Vilka värden bör driva det ekonomiska systemet?	Frihet, globalisering, konkurrens	Nationellt inklusion, utomnationell-exklusion, nationell sammanhållning	Ekonomisk jämlikhet sociala rättigheter
I vilken mån bör staten intervensera i ett ekonomiskt system?	Marknaden är självreglerande, och bör inte intervenseras i utöver säkerställande av förutsättningar för kapitalism – äganderätt, frihet	Statlig intervention krävs för att garantera lönsamhet för särskilda grupper, och samordna nationell verksamhet	statlig intervention i syfte att distribuera sociala, ekonomiska och utvecklingsmässiga förutsättningar för individer och stater
Vem ska utformningen av det ekonomiska systemet gynna?	Individuella ekonomiska aktörer	Aktörer inom ett avgränsat nationellt område	De mest missgynnade – arbetare, stater med sämre ekonomiska, sociala och teknologiska förutsättningar

Konstruktionen av dessa idealtyper bottnar i en vilja att genom starkt skiljande idealtyper kunna fastställa en möjlig ideologisk förändring. Idealtyperna ämnar att utgöra tre extremer som EU potentiellt kan röra sig mellan. Baserat på stort kontrasterande synsätt på vilka värden som ska genomsyra ekonomiskt beslutsfattande, ringar dessa tre ideologier in tillräckligt skiljande perspektiv på hur kapitalism bör bedrivas för att kunna bedriva en analys (Bergström – Boréus, 2015. s.150–151).

3.2 Validitet och Reliabilitet

Nedanstående kapitel diskuterar hur vi går tillväga för att lösa de metodologiska problem idealtypsanalyser medför.

Vi, utifrån analys-schemat i kapitel 3.1, kategoriserar in materialet individuellt och för diskussion angående idéerna som ligger till grund i det material vi behandlar. Genom att utnyttja faktumet att vi är två författare säkerställer vi en högre validitet, eftersom vi, genom att undvika att utföra individuella subjektiva bestämmelser av ideologisk tillhörighet, kringgår att begå systematiska felkategoriseringar. Detta tillvägagångssätt stärker därmed reliabiliteten i studien då det i högre grad utgör en kapacitet att återskapa studien och nå samma resultat (Bergström – Boréus, 2015. s.150–152; Esaiasson et al., 2017. s. 64–65).

Vidare har försöker vi uppnå en balans mellan specificitet och löshet i idealtyperna. Vi är medvetna om att alldeles för specifika idealtyper kan problematiseras studiens reliabilitet och väcka frågor angående kategoriseringen av materialet. Detta hade kunnat ske genom en i idealtyperna medfödd vilja att böja materialet för att passa idealtypernas konstruktion. Vi strävar även efter att idealtyperna inte ska vara för löst hållna. Med avseende på vår ambition att utföra en komparativ studie med olika material, krävs en nivå av specificitet för att analyserna inte ska bli för flyktiga. Flyktighet hade reducerat idealtypernas användbarhet i analys av materialet. De hade därmed kunnat sänka den interna validiteten i studien genom bristande kapacitet att jämföra analyserna, och

därmed vår möjlighet att besvara vår frågeställning (Bergström – Boréus, 2015. s. 169–170).

För att möjliggöra vår analys väljer vi även att behandla material som ligger nära i tiden. Nackdelen med idealtyper som analysverktyg är att dessa inte är allmänt hållna och kan med tiden förlora sin funktion. Studien hade då behövt använda flyktiga analyser och därmed inte kunnat säkerställa att vi mätt vad vi ämnat att mäta, och därmed sänkt den interna validiteten (Bergström – Boréus, 2015. s. 167).

3.3 Val av analytiskt ramverk

Valet av frågor till idealtyperna grundar sig i en strävan att nå en förståelse för hur ideologierna förhåller sig normativt till hur kapitalism bör bedrivas. Med bakgrund i ideologisk medvetenhet har materialet genomlästs och idealtyperna konstruerats utifrån relevans – de problemområden som särskiljde sig mest åt, ideologierna emellan.

- Vilka värden ska driva det ekonomiska systemet?

Denna fråga presenterar grundläggande synsätt på vad som är centralt i ett ekonomiskt system, och hur utfallet bör se ut. Därmed tillkännages de brister kapitalism medför, och hur de bör regleras, om de bör regleras.

- I vilken mån bör staten intervensera i ett ekonomiskt system?

Även denna fråga utgör en analys av vilka brister som kapitalismen möjligen medför, och i vilken mån staten bör korrigera dessa. Synen på staten och dess roll kontrasterar ideologierna tydligt. Statens uppdrag är en konsekvens av vilka värden som bör driva det systemet, och avslöjar synen på kapitalism och vad marknadskrafter inte kan lösa självmant.

- Vem ska utformningen av det kapitalistiska systemet gynna?

Slutligen, vem politiken som agendaförs i materialet ämnar att gynna förefaller även som tydligt särskiljande för ideologierna. Slutmålet för vem som ska dra nytta av hur kapitalism bedrivs indikerar en fundamental idémässig skillnad i vilka de ideologiska förmånstagarna bör vara i det ekonomiska systemet.

Det analytiska ramverket fastställs därmed för att på ett relevant sätt kunna överlappa så stor del av idéerna som uttrycks i materialet som möjligt, och för att samtidigt kunna särskilja ideologierna tillräckligt för att kunna bekräfta idéernas ursprung.

3.4 Val av Material och avgränsning

Materialet i denna uppsats utgör även analysenheterna. Materialet består av genomförda och ratificerade policyförslag som sedan antagits av medlemsstaterna. Materialet har valts av strategiska skäl. Dessa material är valda efter mest lika design, där den huvudsakliga skillnaden skall vara tid. Beröringspunkter och politikområden är snarlika i materialen. Single European Act och a European Economic Recovery Plan är propositioner till policyskapande och utgör därmed ett uttryck för de idéer som ska genomsyra EU:s politik. Valet av analysenheter tillför uppsatsen en bristande extern validitet. Huvudsyftet är däremot inte att generalisera resultatet utan snarare att beskriva ett möjligt ideologiskt skifte vilket kan förklaras genom framtida forskning (Esaiasson et al., 2017 s. 103, 154–155).

För att undvika felaktighet i tolkningar och därmed källkritiska problem används originaldokumenten som källor. I avseende att analysera uttryck för EU:s idéer är materialen oberoende och icke-tendentiösa då de tjänar sitt syfte oberoende av källkritiska problem. Dokumenten behandlas på engelska, dels för att likställa formuleringar men framförallt med avseende på att Single European Act inte finns tillgängligt i originalform på svenska. Då Single European Act i grunden är en revision

av Treaty of Rome, som stiftades 1956, har denna källa också lästs i syfte att tydliggöra revideringarna som presenteras (Esaiasson et al., 2017. s. 103, 292–295.).

Dessa material behandlas därefter i sin helhet för att undvika potentiell tendens i vår analys. Utöver detta använder vi oss genomgående av citat för att konkretisera uttryck av tydlig idégrund, och förtydliga vår analys. Valet av citat bottnar i substans och uttryck av tydliga värden och ståndpunkter för EU:s sätt att förhålla sig till det ekonomiska systemet (Esaiasson et al., 2017. s. 294–295).

3.5 Operationaliseringar

I syfte att säkerställa en hög intern validitet operationaliseras följande begrepp. Dessa är begrepp med flera kontrasterande definitioner vilka utan en konkret definition, kan problematisera behandlingen av materialet. För att nå den begreppsvaliditet vi är ute efter, använder vi oss av resonemangsvaliditet. Vi hämtar operationaliseringar från litteratur, för att därmed även bygga ytterligare kumulativitet. Dessutom kommer vi även vid vissa begrepp att använda oss av face validity, då dessa är nästan så gott som självförklarande. De operationella indikatorerna är således i huvudsak teoretiskt beskaffade och förankrade i den ideologi som ämnar söka uttryck för dem. De operationella indikatorerna nedan är anpassade för att kunna appliceras på en institution som EU och den politik de bedriver (Esaiasson et al., 2017. s. 59–61, 63, 64).

3.5.1 Frihet

Frihet kommer i denna uppsats att definieras som möjligheten att fatta ekonomiska beslut utan intervenering från stat och juridiska skyldigheter. Definitionen bottnar i Isaiah Berlins negativa frihet – frihet från förtryck. Berlin anser att negativ frihet består i ett öppet juridiskt ramverk där staten enbart finns till för att säkerställa grundläggande rättigheter – äganderätt och rätten till liv (Berlin, [1958] 2012. s. 70–72.). Övriga regleringar eller rörelse från dessa grundläggande rättigheter kommer därmed att betraktas som inskränkande av frihet. Anledningen till att denna definition, bland många andra, används är att den går att koppla till framförallt neo-liberalismens synsätt

på staten som aktör. Övriga definitioner (ex. Arendt 2012 [1961]; Nozick, 2012 [1973]) kan potentiellt bli problematiska då EU:s existens kan tolkas som frihetskränkande, vilket försämrar de analytiska förutsättningarna.

3.5.2 Globalisering

Denna uppsats kommer i huvudsak utgå från Stegers definition av globalisering. Denna definition fastslår globalisering som ett utökat socialt, ekonomiskt, kulturellt utbyte, transcenderande tidigare territoriella gränser. Definitionen utgår från en strävan att uppnå global interdependens, och ett förändrat tankeskifte från att betrakta det lokala, till att betrakta det globala (Steger, 2003. s. 13).

3.5.3 Intervention i ekonomisk system

En intervention i ett ekonomiskt system kommer inte enbart att avgränsas till statligt stöd av ekonomiska aktörer, utan även alla typer av regleringar för att säkerställa skydd av värden i ett ekonomiskt system. All typ av inverkan för att korrigera och balansera resultat av marknadskrafter.

3.5.4 Ekonomisk jämlikhet

Ekonomisk jämlikhet kommer i denna uppsats att definieras löst utifrån Gerald Cohens teori om *currency of egalitarian justice*. Fundamentalt kommer ekonomisk jämlikhet ses som en strävan att tillhandahålla de som har det sämre ställt med de materiella resurser de behöver (Cohen, 2012 [1995]. s.239–241). Genom samsyn på ekonomiska och sociala förhållanden, kommer även en strävan att utjämna de sociala förhållanden en sämre ekonomisk ställning medför, beaktas i denna definition. Följaktligen projiceras denna definition på systemnivå som säkerställandet av lika förutsättningar för ekonomisk utveckling och härleds därmed delvis också från Paul Barans beroendeteori, och kritiken mot ett systemstrukturellt utnyttjande kapitalism anses medföra i neo-marxistisk ideologi (Bjereld, 2012. s. 90–92).

3.5.5 Nationell inklusion/utomnationell exklusion

Nationell inklusion och utomnationell exklusion kommer att operationaliseras utifrån Clift och Wolls redogörelse för hur patriotisk nationalism kan manifesteras sig genom policy. Nationell inklusion definieras i denna uppsats som åtgärder för att säkerställa en inomnationell utveckling, på bekostnad av utomstående aktörer. Utomnationell exklusion kommer att definieras som åtgärder för att försvåra ekonomisk lönsamhet för utomstående aktörer – yttre handelshinder som tullar och rörelsebegränsning (Clift – Woll, 2012. s. 316).

4 Analys

Nedan följer en analys av de två material vi använder som analysenheter i denna uppsats. Först kommer Single European Act att behandlas, och därefter European Economic Recovery Plan. Dessa kapitel kommer att inledas med en kontextuell ingress till propositionen, och därefter kommer de att analyseras utifrån de frågor som ställts till idealtyperna. I kapitel 5 följer även en sammanfattning av de idéer som genomsyrar dokumenten i analysen.

4.1 Single European Act

Den 28 Februari 1986 undertecknades europeiska enhetstakten, Single European Act, av EU:s medlemsstater. Samtliga länder skrev på för att effektivisera beslutfattandet inom europeiska unionen. I enlighet med Stuttgartfördraget, vars syfte var att främja europeisk integration, och en önskan att blåsa nytt liv i uppsättningen av förbindelser mellan staterna till en europeisk union och det europeiska samarbetet. I takt med detta genomfördes den inre marknaden, som skulle främja samarbetet med hjälp av fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital. Med hjälp av fördraget, utökades stadgandet som styr hur de europeiska institutionerna verkar, samt gemenskapens befogenheter (Europeiska Unionen, 1987 s. 2, 6, 7)

Det övergripliga målet för staterna med denna bestämmelse är den fasta beslutsamheten att främja ekonomisk tillväxt och sociala välfärden i respektive stat, så väl som hela EU, genom att utöka gemensam lagstadga och sätta upp nya mål. Samt att försäkra sig om ett smidigare styre genom att överlåta mer makt till institutionerna med avsikt att främja staternas samt unionens gemensamma intressen (Europeiska Unionen, 1987. s. 9).

4.1.1 Single European Act – Vilka värden ska driva det ekonomiska systemet?

Single European Act uttrycker ett tydligt syfte i att försnabba framväxten av den inre marknaden. Insitutionella förändringar sker för att förenkla beslutsprocesser, utöver detta förenklas även processen för att godta nya medlemsstater i EU. Potentialen att sprida den europeiska ideologin förbättras och ambitionen att globalisera ser territoriella begränsningar. Det går att argumentera för att förenklingen av att fatta beslut gällande inträde av nya medlemsstater består i en vilja att förstora det europeiska liberala samarbetet med reduktioner av gränser och handelshinder, vilket indikerar en neo-liberal hållning. Vidare kvarstår dock hinder för icke-medlemsländer. Det råder en övergripande syn på utomnationell exklusion, vilket snarare tyder på en ekonomisk patriotisk grund. Utöver detta råder det krav på policyn som inte enbart tillgodoser frihet och funktion för företag (Europeiska Unionen, 1987. s. 4).

In order to promote its overall harmonious development, the Community shall develop and pursue its actions leading to the strengthening of its economic and social cohesion . In particular the Community shall aim at reducing disparities between the various regions and the backwardness of the least-favoured regions (Europeiska Unionen, 1987. s. 9).

Harmoniseringen av den europeiska politiken ska ske under förutsättningarna att den politik som bedrivs ska gynna de underutvecklade länderna. Det råder tankar om en gemensam utveckling under förutsättningen att Europa ska utvecklas som en samlad enhet. Jämlikhet skall eftersträvas och grundläggande sociala behov ska tillgodoses.

Utöver detta diskuteras även förutsättningar för ekonomisk tillväxt utifrån individuella nivåer. För det första så förutsätts tillgodoseende för arbetsförhållandena för de arbetande och företag inom EU uppmanas inte enbart att anta dessa uppmaningar utan medlemsstater uppmanas lagstifta för att garantera arbetarnas välmående. Vidare anger de att EU inte ska agera för att utmana strävandet efter likvärdighet inom europeiska stater – detta indikerar ett förhållningssätt inom EU för att stärka ekonomin genom att etablera förutsättningarna för ekonomisk jämlikhet och därmed syns neo-marxistiska idéer i denna policy (Europeiska Unionen, 1987. s. 9, 10, 11).

Det råder därmed även en antydning till att ekonomisk utveckling och företagsamhet inte enbart ska genomsyras av frihet som klargörs av den inre marknaden. Det finns krav på värderingar som ställs över frihet och företagsamhet, ambitionen tycks vara att dessa ska förbättra förutsättningarna för de medlemsländer som ingick i EU. Däremot ska de inte utgöra påtagliga hinder för ekonomisk frihet, vilket därmed antyder att EU bottnar något mer i en neo-liberal ideologi.

Such directives shall avoid imposing administrative, financial and legal constraints in a way which would hold back the creation and development of small and medium-sized undertakings (Europeiska Unionen, 1987. s. 9).

Idén framstår som att de värderingar som ska genomsyra det europeiska systemet är en fri ekonomisk utveckling under ramverket att inhemsk lönsamhet ska vara huvudmålet. Det instrumentella värdet av EU:s ekonomiska politik innefattar nödvändigtvis inte oreglerad ekonomisk lönsamhet, utan bör även tillgodose det europeiska folkets grundläggande behov och medlemsstaters harmoniska utveckling, snarare än ett lands nyttjande över ett annat. I fördraget saknas övergripande antydning om EU:s synsätt på stater utom dess territorium, vilket lämnar påvisande till att föregående nämnda värden underordnas det av att stärka EU:s nationella inklusion och en resulterar i en övergripande ekonomiskt patriotisk hållning däremot med genomsyrade av både neo-marxistiska och neo-liberala idéer (Europeiska Unionen, 1987. s. 10, 11, 13).

4.1.2 Single European Act – I vilken mån bör staten intervensera i ett ekonomiskt system?

Övergripande råder faktumet att SEA utgör lagar och mål som skall efterföljas i ekonomisk verksamhet, vilket indikerar att det råder ett tydligt synsätt på att EU som aktör bör finnas till för att diktera förutsättningarna inom vilka ekonomiska aktörer kan operera. Dessa förutsättningar är inte begränsade till de grundläggande säkerställandet för marknadsfunktion som neo-liberalism förespråkar.

confer on the Commission, in the acts which the Council adopts, powers for implementation of the rules which the Council lays down. The Council may impose certain requirements in respect of the exercise of these powers. The Council may also reserve the right, in specific cases, to exercise directly implementing powers itself. The procedures referred to above must be consonant with principles and rules to be laid down in advance by the Council, acting unanimously on a proposal from the Commission and after Obtaining the opinion of the European Parliament (Europeiska Unionen, 1987. s. 6).

I föregående citat belyses att single european act var en utbyggnad av EU:s överstatliga ambitioner, där kommissionen samt parlamentet gjorde det möjligt för institutioner att utöva befogenheter. Dessa befogenheter ska leda till att EU snabbare kan fatta beslut, vilket har drivit utvecklingen. Med utökade befogenheter har EU i praktiken tilldelats större inflytande och makt. Förutsättningarna för intervenering används för att genomföra resolutioner för att främja medlemsstaternas harmoniserade ekonomiska utveckling så att både EU och staterna växer sig starkare. I dokumentet framkommer det att röstningen ändrats från enhällighet till kvalificerad majoritet. I praktiken innebär det att fattade beslut kan drivas igenom på kortare tid. Det råder alltså en idé om förstärkande av statlig kompetens som inte går i enlighet med en neo-liberal ideologi (Europeiska Unionen, 1987. s. 6, 7).

Övergripande visar SEA:s ambitioner för statens säkerställande av tillfredsställande utveckling gentemot skapandet av den inre marknaden. Det visar därmed på en illvilja att enbart avreglera och låta marknaden obehindrat utforma förutsättningarna för

ekonomiskt utveckling. Genom närvaron av lagstiftningar och juridiska uppmaningar att garantera en dräglig levnadsstandard för arbetare, samt genom att bedriva verksamhet för att utjämna ekonomiska förhållanden mellan medlemsstater, finns det belägg för att hävda att staten måste garantera social och ekonomisk tillvaro till det kapitalistiska Europeiska Unionen, 1987. s. 8).

Utöver detta återfinns begreppen “social and economic cohesion” frekvent i SEA. Tidigare nämnda lagstiftningar syftar till att konstruera ett ekonomiskt system där harmoniserandet och sammanflätandet av ekonomisk och social policy ämnar att integrera medlemsstater i ett större samfund. De fungerar alltså för att skapa en EU-nationell inklusion, Det förefaller centralt att samtliga medlemsstater ska gynnas och inkluderas. Staten bör sköta denna process, snarare än synen på att globalisering säkerställer detta genom interdependens och utbyten. Detta synsätt frångår tydligt en neo-liberal åskådning och resulterar i en ekonomiskt patriotiskt, samt neo-marxistiskt åskådning. (Europeisk Unionen, 1987. s. 9, 10).

4.1.3 Single European Act – Vem ska utformningen av det ekonomiska systemet gynna?

Övergripande diskuteras det i SEA, med bakgrund i Romfördraget, hur individuella ekonomiska aktörer skall gynnas av detta beslutsfattande. Med ett påskyndande av konstruktionen av den inre marknaden stärks inomeuropeisk handel samtidigt som de administrativa och byråkratiska hinderna minskar. Genom denna policy kan företag och privatpersoner agera med allt större frihet, men det kvarstår däremot yttre handelshinder för utomeuropeiska medborgare. Det råder alltså här en antydning till en ekonomiskt patriotisk hållning i kontrast till neo-liberal, i att de som skall gynnas av denna policy skall vara nationellt bundna. Det diskuteras inte några tänkta globala efterföljder, utan enbart hur dessa revisioner ska leda till ett starkare och samlat EU (Europeiska Unionen, 1987. s. 7, 8)

Article 130g In pursuing these objectives the Community shall carry out the following activities, complementing the activities carried out in the Member States: [...]

(c) dissemination and optimization of the results of activities in Community research , technological development, and demonstration;

(d) stimulation of the training and mobility of researchers in the Community .

Article 130 f 1 . The Community's aim shall be to strengthen the scientific and technological basis of European industry and to encourage it to become more competitive at international level(Europeiska Unionen 1987. s. 6).

Ovanstående citat berör frågorna om implementering för att gemensamt utvecklas och stärka positionerna inom forskning samt teknologi. Ambitionen är att stärka utvecklingen, och demontera restriktionerna på rörelse inom EU. Bristen på möjlighet för tredje-stater, stater utanför EU, att ta del av detta projekt indikerar en strävan att stärka inominstitutionell utveckling genom implicit diskriminering av utomstående ekonomiska aktörer. Idén är att göra europeisk industri mer konkurrenskraftig och förse dem med ett internationellt övertag. Detta talar för en ekonomisk patriotisk-hållning och en antydning till att kapitalism bör bedrivas för att säkerställa nationellt bunden framgång (EU, 1987. s. 6).

Vidare diskuteras hur sociala förutsättningar också måste tillgodoses. Här har råder en implicit idé om att det inte går att separera ekonomiska och sociala förhållanden, utan att dessa måste behandlas konsoliderat. Ekonomin kan inte råda fritt och kommer inte att lösa sociala problem, utan det måste finnas beaktande för individer med sämre förutsättningar, vilket framgår i citatet nedan.

Member States shall pay particular attention to encouraging improvements, especially in the working environment , as regards the health and safety of workers , and shall set as their objective the harmonization of condition in this area, while maintaining the improvements made” (Europeiska Unionen, 1987. s. 9)

Genom detta anlag till ett socialt skydds nät indikeras i citatet att medlemsländer tillsammans ska arbeta för förbättringar i det ekonomiska systemet, särskilt inom

arbetsmiljön, för att gynna arbetarklassen. Detta skall göras genom att samordna tillståndet inom området. Förbättringar som tillkommer ska bevaras för att kunna främja tillväxt samt bättre arbetsvillkor för arbetstagarnas hälsa och trygghet. Det råder alltså även neo-marxistiska idéer i EU:s policy (EU, 1987. s. 9, 12).

4.2 EU:s reaktion på finanskrisen 2007–2008

Finanskrisen som drabbade Europa 2007–2008 utmanade de ramverk, stadgade av EU, ekonomiska aktörer tillåtit operera inom. The Turner Review, en rapport som 2009 framlades av Storbritanniens FSA, Financial Services Authority, diskuterade, i krisens efterföljder, marknadens kapacitet att självreglera irrationella marknadsbeslut och företag samt bankers kapacitet som aktörer att risk-reglera sina verksamheter. Slutsatsen som nåddes i rapporten uppmanade till större reglerings-verksamhet, både inhemsk och på supranationell nivå (FSA, 2009. s. 11, 44–46.).

Utöver detta diskuterar Iain Begg de konfliktberikade narrativen av de ekonomiska systemfel som resulterade i krisen. The Turner Review beskriver enbart en del faktorer som kunde haft inverkan, och skriver att krisens komplexitet snarare kommer ge utlopp för flera synsätt på framtida förebyggande. Konflikten står mellan huruvida i EU:s fall, en övergång skulle ske till en rikare supranationell och globaliserad regleringspolitik, eller ifall stater skulle etablera striktare ramverk och övervakning för att reglera inhemska företag. Begg argumenterar för att den optimala lösningen i detta fall är en gemensam utbyggnad av EU:s regulatoriska och övervakande verksamhet, men även inhemsk kontroll över företag i medlemsstaterna (Ian Begg, 2009.).

EU stod därmed efter krisen inför beslutsfattande om att antingen integrera den ekonomiska och finansiella politiken vidare för att gemensamt kunna lösa framtida ekonomiska problem, eller att överlägga ansvaret på individuella stater. De stod mellan att antingen öka sin statliga intervention, förse finansmarknaden och det ekonomiska systemet med mer omfattande regleringar, eller att förse ekonomiska aktörers företag

med verktyg att själva lösa krisen. Lösningarna som anlades talar till den ideologiska grund EU valde att utgå ifrån, reviderad eller inte.

4.2.1 European Economic Recovery Plan – Vilka värden ska driva det ekonomiska systemet?

Det som motiverade EU att revidera sitt tillvägagångssätt, var att undvika stora ekonomiska klyftor mellan stater såväl som medborgare, vilket indikerar en neo-marxistisk strävan efter ekonomisk jämlikhet. Inte enbart för att säkerställa individuella staters ekonomiska förutsättningar utan även EU-samfundets ekonomiska grund. Detta talar till en sammanvävd syn på den dualistiska tillhörigheten dessa medlemsstater har, nationell och europeisk. EU strävar genom dessa revideringar mot att försäkra en samlad europeisk utveckling, och garantera inklusion. Däremot, trots att detta tillvägagångssätt övergripande lyser igenom med en vilja att skydda den nationella identiteten, så genomförs detta genom säkerställande av ekonomisk jämlikhet. Idéerna hämtas alltså här från både neo-marxism men hålls inom ramarna för ekonomisk patriotism (Europeiska kommissionen, 2008. s. 6, 7, 11, 18.).

Genom ekonomisk jämlikhet, socialt skydd och bättre arbetsförutsättningar strävar EU efter att bistå med ett förbättrat socio-ekonomiskt tillstånd i samhället för att tillsammans med medlemsländerna skapa en stabil ekonomisk grund och ta sig ur krisen. Det råder alltså en neo-marxistisk idébildning om en konsoliderad syn på ekonomiska och sociala förutsättningar.

The real test for European governments and institutions comes when faced with the most difficult of circumstances. At such times, they need to show imagination; they need to show determination; and they need to show flexibility. They need to show that they are in tune with the needs of families and communities across the European Union, that they are equal to the task of finding the right response to the sudden downturn in the prospects for growth and jobs in Europe (Europeiska kommissionen, 2008. s .2).

Detta citat är talande både för medlemsländerna samt EUs ansvar att sträva efter en hållbar ekonomisk framtid. Medlemsländer har ett delat ansvar tillsammans med EU att arbeta sig ur den ekonomiska krisen och drivas av nationell identitet, för att säkerställa ekonomisk stabilitet. Genom att drivas av en gemensam nationell identitet tillkommer en känsla av tillhörighet som i sin tur driver det ekonomiska systemet genom nationell inklusion i syfte att stabilisera ekonomin. Detta indikerar i grunden ett ekonomiskt patriotiskt synsätt, på att nationell inklusion skall driva det ekonomiska systemet. Europa benämns och behandlas som en samlad enhet i syfte att sammanbinda det europeiska folket (Europeiska kommissionen, 2008. s. 2, 19).

Reducing regulatory and administrative burdens on businesses. Such reforms help increase productivity, and strengthen competitiveness. Measures that can be implemented rapidly include continuing efforts to reduce the time to start up a business (Europeiska kommissionen, 2008. s. 10)

Däremot ska den ekonomiska utvecklingen drivas genom utökad frihet vilket framgår i citatet ovan. Idén verkar vara att genom att förse företag med bättre förutsättningar genom minskade restriktioner kommer ekonomin och utvecklingen att röra sig framåt. Idén är slående neo-liberal och antar formen att låta individualism och frihet genomsyra, vilket tillåter det ekonomiska systemet att reparera sig självt. Utöver detta diskuteras också en ambition att utöka detta samarbete, genom att sprida skapa nya och hållbara relationer inom regionen, och utanför, och därmed bygga ut ekonomisk interdependens. Spridandet av kulturella värden, och ekonomiskt samarbete antyder en neo-liberal syn på globalisering som drivkraft (EU-kommissionen, 2008. s. 11, 12.).

4.2.2 European Economic Recovery Plan – I vilken mån bör staten intervensera i ett ekonomiskt system?

I European Economic Recovery Plan står det tydligt vilka åtgärder som behövs vidtas för att EU skulle återhämta sig. De åtgärder som nämns skulle assistera medlemsstaterna att sätta rätt sociala och ekonomiska ideer på plats för att möta den rådande krisen.

Statens uppdrag var att säkerställa en gemensam och harmoniserad återhämtning för dess medlemsstater vilket framgår i citatet nedan.

In difficult times, the temptation is to feel powerless. But Europe is not powerless. The levers of government, the instruments of the European Union, the influence of intelligent coordination add up to a potent force to arrest the trend towards a deeper recession. A Europe ready to take swift, bold, ambitious and well-targeted action will be a Europe able to put the brakes on the downturn and begin to turn the tide. We sink or swim together (Europeiska kommissionen, 2008. s. 2).

Citatet visar tydligt hur ekonomisk patriotism genomsyrar förhållningssätten gentemot den europeiska ekonomin. EU behandlas som en samlad enhet. Syftet är att möta krisen med en integration och konsoliderad handling som EU skall ansvara för. Vidare belyser citatet EU:s intention att agera för att underlätta och förebygga den pågående krisen, vilket till viss del skapar en antydning som går emot neo-liberal ideologibildning. Staten krävs, enligt EU, för att lösa situationen. EU konstaterar tydligt att för att bäst tjäna sina medlemsländer krävs en möjlighet att intervensera i det ekonomiska systemet under kritiska situationer.

Idéerna som genomsyrar materialet bottenar i att staten måste agera för att säkerställa en harmonisk lösning på krisen. Dels för att garantera sociala förutsättningar för det europeiska folket, och dels för att utvecklingen skall kunna koordineras för att skapa nationell sammanhållning. Det återfinns tydligt ekonomiskt patriotiska idéer i EU:s förhållningssätt, men även neo-marxistiska tankar om hur staten bör intervensera för att skapa en dräglig levnadsstandard för de individer som förlorat på utfallet av det kapitalistiska systemet (Europeiska kommissionen, 2008. s. 11, 12).

Europe must use all the tools at its disposal. This means Member States and the Union working together, coordinating inside Europe and feeding into a larger global response (Europeiska kommissionen, 2008. s. 4).

EU föreslog ett samarbete mellan nationella åtgärder tillsammans med EU, samtliga medlemsländer skulle använda sig av EU:s styrkor till sitt förfogande. Ambitionen med ett samspel mellan nationella åtgärder tillsammans med unionens åtgärder var att hjälpa samtliga att ta sig igenom det värsta och komma ut starkare. Detta påvisar EUs intention att vara delaktig i återuppbyggande av den finansiella marknaden (Europeiska kommissionen, 2008. s. 4).

Det råder däremot även en antydning till minskad statlig intervention. Ideer som tidigare omnämnts i kapitel 4.2.1 med avseende på de avregleringar och minskad administrativ börda som anläggs. Tillvägagångssättet indikerar därmed en någorlunda neo-liberal hållning, men övervägande är det ekonomiskt patriotiska, och till viss del neo-marxistiska idéer som genomsyrar dokumentet (Europeiska kommissionen, 2008. s.12).

4.2.3 European Economic Recovery Plan – Vem ska utformningen av det ekonomiska systemet gynna?

Det förefaller som att för att förstå vem som skall gynnas i den europeiska återhämtningsplanen är de som porträtterats ha förlorat mest i finanskrisen. Det klargörs hur det krävs stora medel för att ekonomin skall börja fungera igen, och detta ska göras genom att återsätta människor i arbete, vilket syns i citatet nedan.

The implementation of [...], are essential to promote employability, ensure rapid re-integration into the labour market of workers who have been made redundant and avoid long term unemployment (Europeiska Kommissionen, 2008. s. 11)

Däremot, som diskuterat i 4.2.1, är lösningen på detta avregleringar, vilket innebär att policyn ämnar att skapa stimulering för enskilda ekonomiska aktörer. Dock, är det inte deras profit som är slutmålet, utan konstruktionen av arbete (Europeiska kommissionen, 2008. s. 10, 11). Däremot uttrycker EU i sin plan även ett globalt ansvar för utomstående aktörer. Under rubriken “Supporting Developing Countries” uttrycks: “The

current crisis will further add to existing pressures on developing countries, which are often least well positioned to cope.” (Europeiska kommissionen, 2008. s. 18) Dessa stater är inte en del av EU:s huvudsakliga territoriella intresseområde, trots detta ska dessa bistås. Utöver detta bistånd ska starkare relationer etableras med utomstående stater, exempelvis råder en strävan efter ett större transatlantiskt samarbete. Det förefaller som att trots fokus på att säkerställa inhemsk återhämtning, är inte detta slutmålet för EU:s ambitioner. Den ekonomiska patriotismen verkar underordnas ett globalt synsätt, vilket indikerar en mer neo-liberal strävan (Europeiska kommissionen, 2008. s. 19).

Det finns således en inneboende ambition i EU:s beslutade plan att kunna bistå med global assistans och lösa den finansiella krisen genom global handling (Europeiska kommissionen, 2008. s.17).

In today's world, a shock to one systemically important financial market is a global problem and has to be treated accordingly. [...] response to the economic downturn will have to come through greater engagement with our international partners, and with international organisations, working together to tackle challenges at home and abroad, including in developing countries which will be among those hardest hit (Europeiska kommissionen, 2008. s.17).

Det europeiska samarbetet verkar därmed ha nått ett stadie där den europeiska integrationen är tillräckligt utvecklad, inte enbart för att kunna lösa inhemska problem, utan för att kunna betraktas som en samlad aktör kan svara på globala problem. EU har nått en nivå av sammanhållning för att konsolideras som en samlad aktör i det internationella ekonomiska systemet, och policyn de lägger fram uttrycker detta. Det diskuteras genomgående hur lösningen på problemet handlar om att dessutom äga ansvar för vad som skapat det.

”The fundamental principle of this Plan is solidarity and social justice.” (Europeiska kommissionen, 2008. s.3).

Ansvarstagandet manifesterar sig i just uttryckt policy för att assistera de som framförallt inte förelegat utbrottet av finanskrisen. Solidariteten är ett uttryck för att samtliga påverkades, och att de som inte når samma resurser. På systemnivå går det därför att argumentera för att EU vill assistera samtliga, men framförallt de stater som vid tidpunkten var "underutvecklade" (Europeiska kommissionen, 2008. s 18). Detta samtidigt som målet är att säkerställa en välfärd för samtliga individer som blev hårt drabbade, och förhindra att en sådan kris återupprepar sig. Dessa policyuppmaningar tar formen av neo-marxistisk ideologi (Europeiska kommissionen, 2008. s. 11, 18).

In times of hardship, our action must be geared to help those most in need. To work to protect jobs through action on social charges. To immediately address the long-term job prospects of those losing their jobs, through the European Globalisation Adjustment Fund and an accelerated European Social Fund. To cut energy costs for the vulnerable through targeted energy efficiency. To address the needs of those who cannot yet use the internet as a tool to connect (Europeiska kommissionen, 2008, s. 3).

Detta citat påvisar en stark motivation att hjälpa dem mest utsatta. Fokus ligger på att främst tillhandahålla ekonomiskt stöd för dem geografiska områden som påverkats mest av finanskrisen. I neo-marxistisk anda belyses begrepp som social jämlikhet och solidaritet. Både dokumentet och föregående citat påvisar EUs intention att främja sina medlemsländers teknologiska utveckling, framförallt i de länder där teknologin varit underutvecklad. Utöver detta strävar EU för att den teknologiska utvecklingen konstruerar förutsättningar för fler arbetsmöjligheter och ökad ekonomisk tillväxt.

5 Sammanfattning – Vilka idéer genomsyrar materialet?

Nedan följer en sammanfattning av de idéer som genomsyrat materialen. Dessa idéer återkopplas till ideologierna i idealtyperna. Denna sammanfattning kommer senare att utgöra grunden i den jämförande analysen.

5.1 Single European Act

I den mån de värden som ska driva det ekonomiska systemet visar sig i SEA, råder det en stor tvetydighet. Det finns säkerställanden av ekonomisk jämlikhet som skall uppfyllas samtidigt som tillväxt sker, vilket talar för en neo-marxistisk syn, men samtidigt ska dessa värden uttryckligen inte utgöra hinder för inhemsk företagsamhet. Utöver detta är SEA i grunden ett effektiviserande av fulländandet av den inre marknaden, vilket karaktäriseras av tankar om frihet för ekonomiska aktörer och ett neo-liberalt tankesätt. Handelshinder ska monteras ner och rörelse för individer och ekonomiska aktörer inom EU ska vara en grundförutsättning. Dessa ekonomiska incitament ska möjliggöra en samlad europeisk utveckling, och ett stärkande av den europeiska ekonomin. Det diskuteras inte förhållningssätt gentemot andra aktörer, förutom ett effektiviserande av invalsprocessen för nya medlemsländer. I huvudsak så är SEA ett projekt för att stärka den europeiska ekonomin, genom liberalisering av inhemsk policy – ett stärkande av inhemsk styrka gentemot utomstående aktörer. De dominerande värdena som ska driva systemet förefaller som ekonomiskt patriotiska.

För att detta samarbete ska fungera krävs det statlig intervention. Denna intervention är inte begränsad till att enbart etablera förutsättningarna för den inre marknaden, och förkastar därmed den neo-liberala synen på statlig intervention. Genomgående talas det om ekonomisk och social sammanhållning som policymål. EU ska alltså som institution se till så att stater utvecklas i samma takt, och följer dessa policymål. Det råder alltså ett synsätt på att marknaden inte kan tillgodose en önskvärd ekonomisk utveckling, fri från

statlig intervention. Staten är företrädande för att säkerställa bibehållandet av ekonomiska och sociala värden, jämlikhet i ekonomisk och teknologisk utveckling. Syftet med den statliga interventionen är alltså att säkerställa en samlad lönsamhet för EU:s hela territoriella område, och visar här på en delad neo-marxistisk och ekonomiskt patriotiskt idékultur.

Slutligen så berörs också frågan om vilka som ska gynnas av den ekonomiska policy EU anlägger i SEA. Det ekonomiska samarbetet ska främja enskilda ekonomiska aktörer, för att säkerställa en hållbar ekonomisk utveckling. Samtidigt ska arbetare kunna nyttja drägliga arbetsförhållanden. Det ska skapas arbete för samtliga och tanken är att EU:s ekonomiska politik ska resultera i ett starkare EU. Samtliga policys är däremot avgränsade för att gynna just EU, det bibehålls handelshinder för utomstående stater, och de som faktiskt gynnas är enbart människor inom EU:s territoriella gränser. Det framstår alltså som att i huvudsak så är det samtliga europeiska medborgare som ska gynnas av denna politik, inte enbart enskilda ekonomiska aktörer, och inte heller enbart de människor som är mest utsatta, vilket talar för en ekonomiskt patriotisk hållning.

5.2 European Economic Recovery Plan

I materialet är det möjligt att tillkännage idéer från samtliga idealtyper. Det uppstod dock en skillnad på vart fokuset riktades mot i European Economic Recovery Plan, vissa idealtyper framkom tydligare i planen, vilket kommer sammanfattas nedan.

I EERP belyses ekonomisk jämlikhet. Stort fokus lades på de underutvecklade staterna i planen, då EU växt sig starkare så ska de spela en större roll för att bistå de minst gynnade samt främja ekonomisk jämlikhet. Stora ekonomiska klyftor behövdes minskas och genom att rädda de ekonomiskt svagare staterna. Dessa aktioner ska resultera i att ekonomin återuppbyggs igen. Dessa argument talar för vilka värden som skulle driva det ekonomiska systemet och skapa ett bättre välfärdssamhälle för samtliga. Vissa regleringar behövdes lättas på och för att kunna hjälpa staterna och främja ekonomisk

jämlikhet sattes en utökat frihet i fokus för att nå dessa mål. Slutmålet är dock att bygga upp den europeiska ekonomin som en samlad enhet och EERP visar på idéer från samtliga tre idealtyper.

För att säkerställa skydd av värden i ett ekonomiskt system påvisar The European Economic Recovery Plan tydligt att EU bör ha en betydande roll. Genom samarbeten, nya reformer och bättre övervakning av marknaden ska det hjälpa dem i strävan efter lika villkor. Trots de olika reaktionerna på finanskrisen i varje stat, drabbades varje stat på något vis. När EU ska intervensera kom synsättet på EU att ändras, nu belyses en större patriotism där alla aktörer behövdes enas för att tillsammans gå igenom detta. Genom att ge EU makten att ingripa mer kunde staterna tillsammans med EU snabbare påskynda det ekonomiska återuppbyggandet. Det råder alltså både neo-marxistiska och ekonomiskt patriotiska idéer om statens roll i det ekonomiska systemet med avregleringar som även visar på en något neo-liberal hållning.

Till en början råder det idéer om en ekonomiskt patriotisk inriktning, däremot revideras dessa, då EU dessutom riktar sitt fokus mot stater bortom europeiska unionen. Globaliseringen belyses i dokumentet när det diskuteras vem som ska gynnas då EU som institution uttrycker att dem har ett globalt ansvar. Globaliseringen anses som ett ökat utbyte framförallt inom ekonomiska, men även sociala, områden. EU anses vara en global aktör som jobbar för globala problem genom att använda EU som ett instrument för beslutande plan för att motverka krisen genom global handling. EU har en ambition att noga analysera vad som orsakar problemet och ta ansvar för att kunna komma fram med lösningar, och dessa manifesterar sig som framförallt neo-liberala.

6 Jämförande analys

I nedanstående kapitel utförs en jämförelse av de idéer som genomsyrar materialen och en återhänvisning tillbaka till dess ideologiska grund. Jämförelsen kommer att behandla idealtypernas olika områden tematiskt.

Den inre marknaden utgjorde huvudmålet i SEA. Inre marknaden sågs, genom förlitande på att en mer övergripande inomeuropeisk frihet och stärkandet av europeisk sammanhållning på ekonomisk och social policy en demontering av byråkratiska hinder. Idéerna i grunden var huvudsakligen neo-liberala, med fokus på frihet och individualism, men det övergripande syftet var att skapa inhemsk styrka och diskriminera mot utomstående ekonomiska aktörer. policyidéen landar därmed i ett ekonomiskt patriotisk uttryck. Syftet var att den europeiska sammanhållningen skulle stärkas, och den europeiska ekonomin skulle växa som en samlad enhet. I EERP råder ingen revidering om att dessa värden ska bortprioriteras. Det framstår som att dessa ideer inte skildras som orsaken bakom misslyckandet det finansiella och ekonomiska systemet upplevde. Snarare ska friheten försöka uppmuntras genom avregleringar för att stärka expansionen och återuppbyggandet av företagsamheten. Det råder alltså liknande idéer, i både ESA och EERP, i hur den ekonomiska tillväxten ska se ut, där EERP hämtar något mer från en neo-liberal grund, genom utökad frihet.

Vidare uttrycks även liknande idéer i avseende på tillgodosättande för de medborgare som inte direkt gynnas av konkurrensen som genomsyrar det ekonomiska systemet. Det förespråkas en konsolidering av ekonomisk och social policy. Både SEA och EERP diskuterar hur det ekonomiska systemet inte kan drivas på bekostnad av arbetare. SEA diskuterar hur socialt skyddsnät, arbetsplatshälsa måste präglade den europeiska politiken. EERP anlägger policyuppsättningar till hur friheten är åsyftad att jämna ut klyftorna mellan medborgare i EU som drabbats i krisen. Det råder därmed en lika antydning till tillgodoseende av social- och ekonomisk jämlikhet för europeiska medborgare. Således konstateras alltså en näst intill likvärdig syn på sammanlänkandet av sociala och

ekonomiska förutsättningar, och ambitionen att etablera ett socialt skydds nät. Därmed skiljer sig de två dokumenten inte åt i avseende på hur stor del neo-marxistiska värden skall driva det ekonomiska systemet.

Den största idemässiga skillnaden i de två materialen är i vilken utsträckning det talas om global policy och globalisering. SEA är i huvudsak befattat med att skapa inhemsk lönsamhet och förmedla en stark europeisk tillväxt. EERP diskuterar snarare globala åtgärder, ambitioner att utöka handelsrelationer, och det råder idéer om ett globalt tankesätt. Idéen tycks vara spridande av ekonomisk policy och därmed utökad interdependens. Det finns alltså en globaliserande idé i EERP som inte återfinns i SEA. Detta indikerar att de preliminära idéerna om hierarkisk placering av europeisk sammanhållning inte lever kvar efter finanskrisen, utan att finanskrisen möjligen används som ett medel för att motivera globalisering, och en mer neo-liberal idégrund.

Vidare är den mån staten bör intervensera i det ekonomiska systemet relativt snarlik. EU ses som en förmedlare och beskyddare av de värden som ska driva det ekonomiska systemet. I ESA råder idén om att staten är nödvändig i avseendet att säkerställa huvudsakligen sammanhållningen mellan EU:s medlemsstater, vilket återkopplas till en ekonomiskt patriotisk ideologisk ställning. Deras intervention ska huvudsakligen fungera för att harmonisera politiken i EU, och skapa likvärdig utveckling. I EERP är idén liknande, dock förespråkas avregleringar i det avseende att ekonomin ska kunna utvecklas snabbare. Administrativa och regulatoriska bördor för företag skall försöka reduceras. Det råder alltså en tro på att marknaden i viss mån är kapabel att driva en hållbar ekonomisk utveckling av sig själv inom EERP. Däremot präglas både ESA och EERP av idéer om att staten måste intervensera för att säkerställa sociala rättigheter i det ekonomiska systemet. De fundamentala idéerna i den inre marknadens funktion och hur staten bör skydda dessa kvarstår som snarlik, materialen emellan.

Utöver detta syns i EERP staten även som en förmedlare av globalisering, och ett redskap för att inleda utom-territoriella handelsrelationer. Staten intervenerar också i

mån av att expandera förutsättningarna för företag och etablerar därmed ramverket inom vilken frihet och andra värden kan råda. Statens roll kvarstår som konstant, huvudsakligen för att harmonisera EU:s tillvägagångssätt. Däremot ses det en liten minskning i statlig intervention i EERP, vilket indikerar en större anamning av neo-liberal idégrund.

Vidare, i avseende på vilka som ska gynnas av hur det ekonomiska systemet bedrivs, råder det, precis som i föregående kapitel, fundamentala likheter. I huvudsak är idén att politiken som riktas i ESA existerar för att enskilda ekonomiska aktörer ska gynnas. Däremot förefaller det som att slutresultatet är ett stärkande av den inomeuropeiska ekonomins styrka. Detta ska driva utveckling och ekonomisk tillväxt vilket leder till ett bättre och starkare Europa. Dessa idéer återfinns även i EERP, politiken riktas för att stärka Europa som en enhet, men skillnaden är att det även finns globala ambitioner i denna politik. EU antar rollen av en biståndsgivare, och ämnar att tillsammans med andra ekonomiska aktörer i det internationella systemet, kunna återuppbygga den globala ekonomin snarare än den lokala. Detta tänk återfinns tydligt i Stegers definition av globalisering, ett skifte från fokus på det lokala till en global medvetenhet. Några större globala aspirationer återfinns inte i SEA, vilket vidare tyder på en mer neo-liberal riktning i EERP, dock består en del av politiken i internationella subventioner vilket även indikerar att globalt neo-marxistiskt ansvarstagande.

Utöver det diskuteras det både i SEA och EERP hur mycket fokus ligger på att gynna de mest missgynnade. Arbete ska säkras för de arbetslösa, ekonomin ska präglas av social policy för att säkerställa ett drägligt liv. I SEA diskuteras det hur resurser ska ägnas åt att sätta de mest utsatta medlemsstaterna i fokus, och uppmuntra deras utveckling. Det återfinns alltså neo-marxistiska idéer i liknande utsträckning i båda dokument med avseende på vem som bör gynnas.

7 Slutsats och framtida forskning

Det förefaller slutligen som att skillnaderna mellan hur EU anser att kapitalism bör bedrivas vid ratificerandet av SEA och vid antagandet av EERP skiljer sig väldigt lite åt. I huvudsak så berör de och diskuterar liknande politikområden med samma infallsvinklar. Idéerna bakom hur sociala rättigheter bör tillgodoses i ett ekonomiskt system ser snarlika ut mellan dokumenten. Synen på staten och dess befogenheter har inte heller förändrats särskilt anmärkningsvärt. Staten finns till för att säkerställa skydd av värden och för att leda marknaden till att uppnå de sociala och ekonomiska mål som EU vid tidpunkten av de olika materialen var relevanta.

Däremot är det möjligt att se en förändring i EU:s globala ambitioner. Det förefaller som att vid de olika tidpunkterna råder skillnader i idéer mellan om i vilken utsträckning globalisering skall eftersträvas. I SEA omnämns inte mycket i det globala avseendet, medan i EERP berörs det tydligt – EU skall inte enbart bekymra sig över stärkandet av den europeiska ekonomin, utan bör agera för att säkerställa en global utveckling. Detta indikerar möjligen ett skifte från en huvudsakligen ekonomiskt patriotisk hållning, gentemot en mer nyliberal genom spridandet av sina idéer till övriga delar av världen. Kvar hålles däremot fortfarande en oföränderlig syn på ekonomiskt jämlikhet, och även denna ser en global nivå i EERP.

Slutligen är det alltså möjligt att konstatera att det inte skett ett särskilt stort ekonomiskt idemässigt skifte mellan de olika tidpunkterna, bortsett från en större globaliserande tanke. Finanskrisen verkar inte haft en särskilt stor inverkan på hur EU anser att kapitalism bör bedrivas, trots att det tillkommit nya sätt att förstå EU:s ekonomiska förhållningssätt gentemot kapitalism. Inte heller verkar systemet sett den kontraktion och den ideologiska påverkan som Mugge och Wallerstein skulle kunna förespråka.

Med denna studies slutsatser i åtanke finns det belägg till vidare forskning. Vår studie är av beskrivande karaktär och har analyserat vilka idéer som återfinns i dessa två material och nått slutsatsen att det inte skett en särskilt stor idémässig förändring i hur EU förhåller sig till det kapitalistiska systemet i samband med finanskrisen. Denna slutsats väcker nya frågor. Framtida forskning kan bygga vidare på dessa resultat och med förklarande ambition sträva efter att fastställa orsakerna bakom en avsaknad på förändring – varför har finanskrisen inte varit en katalysator för ideologisk förändring i EU?

8 Referenser

Arendt, Hannah. 2012 [1961]. "Vad är frihet?" i Beckman Ludvig – Maria Carbin – Eva Erman – Andreas Gottardis – Ulf Mörkenstam – Sofia Näsström – Jouni Reinikainen & Maria Wendt *Texter i samtida politisk teori*. 2:a uppl. Malmö: Liber. s. 81–104.

Begg, Ian. 2009. "Regulation and Supervision of Financial Intermediaries in the EU: The Aftermath of the Financial Crisis" *Journal of common market studies*, Vol 47, nr. 5, s. 1107–1128. [Elektronisk] <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.02037.x>. Hämtdatum: 2020-05-02.

Bergström, Göran – Kristina, Boréus, 2012. "Idé och ideologianalys" i Bergström, Göran – Kristina, Boréus (red.), *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur, s 353-411.

Berlin, Isaiah. 2012 [1958]. "Två frihetsbegrepp" i Beckman Ludvig – Maria Carbin – Eva Erman – Andreas Gottardis – Ulf Mörkenstam – Sofia Näsström – Jouni Reinikainen & Maria Wendt *Texter i samtida politisk teori*. 2:a uppl. Malmö: Liber. s. 70–80.

Bjereld, Ulf. 2016. "Marxism" i Gustavsson, Jakob & Jonas Tallberg (red.) *Internationella relationer*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bohle, Dorothee. 2006. "Neoliberal hegemony, transnational capital and the terms of the EU's eastward expansion", *Sage Journals*, Vol 30, nr.1, s. 57–86. [elektronisk] <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/030981680608800104> Hämtdatum: 2020-05-02.

Clift, Ben & Cornelia Woll. 2012. "Economic Patriotism: Reinventing control over open markets", *Journal of European Public Policy*, Vol. 19, 2012, nr. 3, s. 307–323. [elektronisk] <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13501763.2011.638117>. Hämtdatum: 2020-04-23.

Cohen, Gerald. 2012 [1995]. "Självvägarskap, kommunism och jämlikhet: mot den marxistiska teknologiska boten" i Beckman Ludvig – Maria Carbin – Eva Erman – Andreas Gottardis – Ulf Mörkenstam – Sofia Näsström – Jouni Reinikainen & Maria Wendt *Texter i samtida politisk teori*. 2:a uppl. Malmö: Liber. s. 229–243.

Esaiasson, Peter – Mikael, Gilljam – Henrik Oscarsson – Ann Towns & Lena Wängnerud. 2017. *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle individ och marknad*. 5:e uppl. Stockholm: Wolter Kluwers Sverige.

Europeiska kommissionen, 2008. "Communication from the commission to the European council: A European Economic Recovery Plan." Bryssel: Europeiska kommissionen [elektronisk] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52008DC0800&from=EN&fbclid=IwAR1KzjB5RnqyVMB_srFahawQNv-zKwNRwIEpOwPkVQqoc_r-jB2AL_iZG-Ls. Hämtdatum: 2020-04-15.

Europeiska Unionen, 1987. "Single European Act" *Official Journal of European Communities*, nr. L-169, s. 1–28. [elektronisk] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a519205f-924a-4978-96a2-b9af8a598b85.0004.02/DOC_1&format=PDF. Hämtdatum: 2020-04-12.

Europeiska Unionen, 2008. *Inre Marknaden*. [elektronisk] https://europa.eu/european-union/topics/single-market_sv. Hämtdatum: 2020-05-08.

Fougner, Tore. 2006. "The State, International Competitiveness and Neoliberal Globalisation: Is There a Future Beyond 'The Competition State'?" *Review of International Studies*, Vol. 32, nr. 1, 2006, s. 165–185. [elektronisk] www.jstor.org/stable/40072131. Hämtdatum: 2020-04-28.

FSA, 2009. *The turner Review*. [Elektronisk] http://www.actuaries.org/CTTEES_TFRISKCRISIS/Documents/turner_review.pdf. Hämtdatum. 2020-05-02.

Grant, Wyn. 2012. "Economic patriotism in European agriculture", *Journal of European Public Policy*, Vol, 19, 2012, nr. 3, s. 420–434. [elektronisk] <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13501763.2011.640797>. Hämtdatum 2020-05-02.

Hansen, Peo. 2010. "European Citizenship', or Where Neoliberalism Meets Ethno-culturalism", *European Societies*, Vol 2, 2000, nr. 2, s. 139–165. [elektronisk] <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/146166900412046> Hämtdatum: 2020-05-02.

Mügge, Daniel. 2013 "The Political Economy of Europeanized Financial Regulation", *Journal of European Public Policy*, Vol. 20, 2013, nr. 3, s. 458–470. [elektronisk] <https://www-tandfonline-com.ludwig.lub.lu.se/doi/full/10.1080/13501763.2012.752122> Hämtdatum: 2020-04-20.

Nitzan, Jonathan – Shimshon Bichler. 2010. "Capital accumulation – Breaking the dualism of 'economics' and 'politics'" i Palan, Ronen (red.), *Global Political Economy: Contemporary Theories*. London: Routledge. s. 67–88.

Nozick, Robert. 2012 [1973]. "Anarki, Stat och Utopi". i Beckman Ludvig – Maria Carbin – Eva Erman – Andreas Gottardis – Ulf Mörkenstam – Sofia Näsström – Jouni Reinikainen & Maria Wendt *Texter i samtida politisk teori*. 2:a uppl. Malmö: Liber. s. 244–272.

Palan, Ronen. 2000. "New Trends in Global Political Economy" i Palan, Ronen (red.), *Global Political Economy: Contemporary Theories*. London: Routledge. s. 1–19.

Smith, Mitchell. P. 2010. "Single market, global competition: regulating the European market in a global economy", *Journal of European Public Policy*, Vol. 17, 2010, nr. 7, s. 936–953. [elektronisk]
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13501763.2010.499222> Hämtdatum: 2020-04-26.

Solo, Robert. 1978. "The Neo-Marxist Theory of the State", *Journal of Economic Issues*, Vol. Vol. 12, nr. 4, s. 829–842. [Elektronisk]
<https://www.jstor.org/stable/4224747> Hämtdatum: 2020–04–28.

Steger, Manfred., 2003. *Globalization: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Thorsen, Dag Einar – Amund Lie. 2009 *What is Neoliberalism?* Oslo: Department of Political Science, University of Oslo
[elektronisk] <https://folk.uio.no/daget/neoliberalism.pdf> Hämtdatum: 2020-04-24.

Wallerstein, Immanuel Maurice. 2006. *World-Systems Analysis*. 4:e uppl. Durham: Duke University Press.

